

Лариса Шевчук

ЧОМУ ПАХНУТЬ КВІТИ?

Аромати рослин – це одне із чудес природи. Чудово пахнуть коріандр, аніс, фенхель звичайний, троянди (майже всі види), лаванда, шавлія, мускатна м'ята, герань, базилік, ірис, фіалка, бузок, конвалія, пачулі, лепеха болотна, розмарин, чорнобривці та багато інших. Запахи нікого не залишають байдужим. Деякі з них приносять гарне самопочуття та радість, інші – пригнічують і навіть можуть спричинити нездужання.

Запахи використовували ще давні мисливці. Ідучи на полювання, чоловіки африканських племен намащували себе з голови до ніг пахучим соком болотної пальми з різким запахом, щоб тварини не відчували їхнього наближення. Коли чоловіки повертались додому з мисливськими трофеями, їм одягали вінки з пахучих квітів – символ радості. До речі, звичай зустрічати переможців вінками зберігся до цього часу.

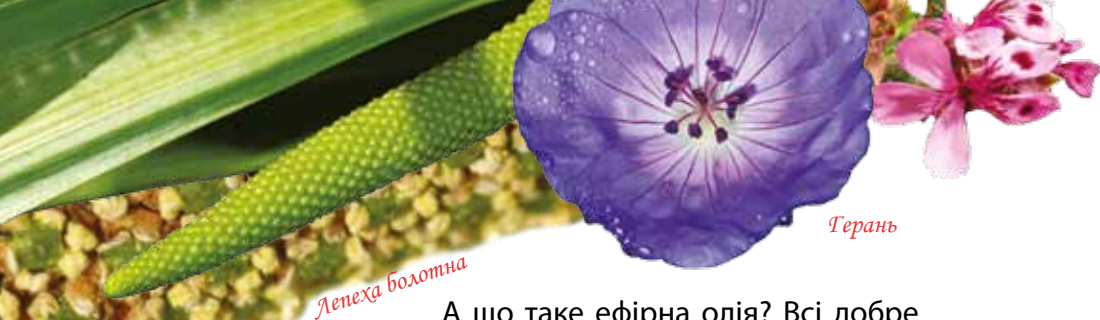
Базилік

Коли ми вдихаємо квіткові аромати, мимоволі дивуємося їхньому різноманіттю. Одні квіти мають солодкі, пряні, приємні запахи, інші – різкі і неприємні, а є рослини, які не пахнуть.

Квіти мають спеціальні залози, які виробляють пахучі ефірні олії. Випаровуючись, вони надають квітці аромату. Ефірні залози дуже маленькі. У мікроскоп можна побачити величезне розмаїття їхніх форм.

Аніс

Лепеха болотна

Герань

Чорнобривці

Пачулі

Конвалія

А що таке ефірна олія? Всі добре знають жирні олії (соняшникову, оливкову, арахісову), які одержують з рослин. Але спільного між жирними й ефірними оліями небагато. Зазвичай ефірні олії – це прозорі чи напівпрозорі рідини коричневих та жовтих відтінків, рідше – синіх і зелених. Саме жовті та коричневі олії схожі на деякі жирні, але за складом вони такі ж різні як соняшник і троянда. На відміну від жирних, ефірні олії мають яскраво виражений специфічний запах. Деякі концентровані олії пахнуть досить неприємно, але їхні спиртові розчини мають чудові аромати.

Ефірні олії – це леткі, здебільшого рідкі суміші органічних речовин. Це дуже складні сполуки, часом десятки та сотні компонентів беруть участь в утворенні запаху. І лише поєднання деяких з них створює неповторний аромат тієї чи іншої рослини.

Скільки в світі є ефірноолійних рослин, офіційних даних немає. Вчені вважають, що понад три тисячі. Справа в тому, що ефірні олії утворюють багато рослин, але переважно в дуже мізерних кількостях. Природно, що для промислових цілей придатна сировина з найбільшим вмістом ефірних олій. Саме тому з давніх-давен люди намагались збільшити кількість ефірних олій у рослинах.

Навіщо рослині ефірні олії? Виявляється, ці активні молекули захищають рослину від інфекцій, підтримують її тонус, допомагають заростити пошкоджені ділянки. Запах деяких рослин приваблює комах, що запилюють квіти, інших – відлякує диких тварин, які мають намір з'їсти рослину. Пастухи давно зауважили, що деякі рослини з сильним запахом худоба оминає і не їсть. Запахи багатьох рослин відлякують комах. Якщо на присадибній ділянці ростуть чорнобривці, то у ґрунті не буде шкідників; комарі, мошка не любляють запах полину, м'яти, лаванди. Запахи – це один з інструментів мистецтва виживання у світі живої природи.

Фенхель

М'ята

Учені вважають, що ефірні олії є регуляторами транспірації (випаровування води рослиною). Справа в тому, що повітря, насичене парами ефірних олій, гірше пропускає теплові промені: випаровуючись, ефірна олія обволікає рослину і оберігає її вдень від перегрівання, а вночі від переохолодження.

Чудові аромати ефірних олій змусили людину декілька тисяч років тому придумати технологію їхнього отримання – парову дистиляцію (дистиляцію з водяною парою), суть якої у наступному. Квіти, листки, кору і навіть стебла та гілки рослин заливають чистою водою. Суміш нагрівають, а воду, що випаровується, конденсують в іншій посудині. На поверхні конденсату утворюється тоненька плівочка – це і є ефірна олія. Вона легша за воду і має ще одну фізичну особливість – леткість, завдяки чому молекули олії здатні „вільно долати простір”, проникаючи у найпотаємніші куточки нашого тіла. Крізь носові пазухи молекули ефірних олій потрапляють у мозок, впливаючи на наші емоції: дарують радість, бадьорять, допомагають зосередитися, повірити у себе. У цьому особлива цінність ефірних олій. Кожна з них унікальна за своїм складом, може містити декілька сотень активних компонентів. Формули багатьох ефірних олій досі не розшифровані, а тому вони оповиті таємничістю і збуджують наш інтерес.

Квіти лаванди і трав конденсують в пошуках нового аромату (Альпи, початок XX ст.)

